

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kontinen, Tiina

Title: Kompetenssi, koherenssi ja kovaäänisyys kansalaisten osallistumisessa

Year: 2013

Version:

Please cite the original version:

Kontinen, T. (2013). Kompetenssi, koherenssi ja kovaäänisyys kansalaisten osallistumisessa. *Kansalaisyhteiskunta*, 2013(1), 1-4. <http://kans.jyu.fi/lehti/numero-1-2013>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

PÄÄKIRJOITUS**KOMPETENSSI, KOHERENSSI
JA KOVAAÄNISYYS
KANSALAISTEN OSALLISTUMISESSA****Tiina Kontinen***

Osallistumisen ja osallisuuden teemoista on käyty monipuolista keskustelua *Kansalaisyhteiskunta* -lehden sivuilla. Edellinen päätoimittaja Pertti Lappalainen on pääkirjoituksissaan avannut esimerkiksi kansalaisosallistumisen, osallisuuden ja osallistamisen käsitteitä. Tämän numeron artikkelit jatkavat teemojen käsittelemistä eri näkökulmista. Pasi Saukkonen hahmottelee siirtymiä vanhasta kohti uudenlaista kolmatta sektoria, jota luonnehtii vapaaehtoisen osallistumisen ja yleishyödyllisyyden lisäksi yhä enemmän liiketaloudelliset toimintatavat ja ammatillinen palveluntuotanto. Päivi Thitz analysoi seurakuntalaisten osallistumista koskevaa puhetta. Laajassa kirjallisuuskatsauksessaan Pertti Lappalainen pohtii Pierre Rosavallonin vastademokratian käsitettä suhteessa suomalaisen kansalaisyhteiskunnan lainsäädännölliseen paikkaan sekä konsulttidemokratian trendeihin. Harri Raisio ja Juha Lindell esittelevät puheenvuorossaan *Dotmocracy*, deliberatiivisen demokratian käytäntöä, jonka avulla kansalaiset voivat osallistua päätöksentekoon rajallisen ajan puitteissa. Professori Marja Keräsen teksti käsittelee tiedon ja poliittisen päätöksenteon suhdetta evidenssiperustaisen politiikanteon kontekstissa, ja argumentoi sen puolesta että kansalaiset nähtäisiin aktiivisina toimijoina eikä passiivisina toimenpiteiden kohteena.

*FT Tiina Kontinen on Kansalaisyhteiskunta-lehden uusi päätoimittaja. Hän on yliopistonlehtori kansainvälisen kehitystyön maisteriohjelmassa Jyväskylän yliopistossa. *Email: tiina.t.kontinen@jyu.fi*

Osallistumiseen ja osallistamiseen liittyy jatkuva neuvottelu sisällä olemisesta ja ulossulkemisesta. Kuka osallistuu, kuka osallistaa, ketä osallistetaan? Oma tutkimustaustani on kehitysmaatutkimuksessa, jossa 1980-luvulla konstruktivistisen tietokäsityksen mainingeissa koettiin etenkin kehitysyhteistyön käytäntöjä koskeva ”osallistamisen vallankumous”. Kehityshankkeisiin liittyvä osallistamisvaatimus sisälsi ennen kaikkea tiedon ja asiantuntijuuden uudelleenmäärittelyä: perinteisen länsimäiseen tieteeseen perustuvan asiantuntijatiedon sijasta suunnittelussa ja toteutuksessa olisi pohjauduttava esimerkiksi syrjäisten maaseudun asukkaiden omaan tietoon (Chambers 1983). Alkoi osallistavien menetelmien kultakausi tai jopa ”osallistamistyrannia” (Cooke & Kothari 2001), jonka myötä osallistavasta suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista tuli osa kehitysyhteistyön valtavirtaa.

Konkreettisten kehityshankkeiden ohella osallistamisesta on tullut tärkeä osa myös kansainvälistä kehityspolitiikkaa. YK:n kansainvälisten kehityksen vuosituhtavoitteiden jälkeisen politiikan muotoilussa on konsultoitu jäsenvaltioita ja kansalaisyhteiskuntaa. Lisäksi *My World* -aloitteen puitteissa on osallistettu suoraan internetin ja tekstiviestien avulla lähes miljoona kansalaista eri puolilta. Osallistaminen ei välttämättä ole juurikaan muuttanut kehitysyhteistyölle tyypillisiä valtasuhteita, ja osallistuminen on tyypillisesti valmiiden ideoiden oikeuttamiseen tähtäävää *kutsuttua* osallistumista, eikä kehitysohjelmien kohteena olevien kansalaisten *vaatimaa*, radikaaleihin muutoksiin johtavaa osallistumista (Gaventa 2004). Osallistamisuskon on myös katsottu pohjautuvan normatiivisiin oletuksiin, joiden paikkansapitävyys on kyseenalaistunut ruohonjuuritason arkipäivää tarkastelemalla. Osallistamispuheen kyseenalaistamaton usko ihmisten haluun osallistua, oletus osallistumisteknologioiden tarjoamisen johtamisesta lisääntyvään demokratiaan sekä oletus, että kansalaisiin kohdistuva koulutus automaattisesti lisää heidän toimijuuttaan monimutkaisissa valtasuhteiden verkostoissa ovat osoittautuneet osittain normatiivisiksi ihannekuviksi. (Robins et al. 2008, 1072.)

Osallistumisen ja osallistamisen analyysi arkipäivän ”osallistujien” kokemuksen ja heidän elämismaailmansa näkökulmasta tuo käsitteisiin monivivahteisuutta ja rosoisuutta myös suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa. Osallistumisen hahmottamisessa tärkeänä voidaan nähdä kysymys *kompetenssista*. Millaisia tietoja, taitoja ja asenteita – uuden hal-

lintokielen mukaisesti *osaamista* – kansalaiselta vaaditaan osallistumiseen yhä monimutkaisemmaksi käyvässä maailmassa ja moninaisissa, lyhytkestoisissa osallistumisverkostoissa? Thitzin artikkelissa esitetään, miten seurakunnassa osallistumista koskevassa puheessa tehdään rajanvetoa työntekijöiden ja seurakuntalaisten osaamisen välillä. Saukokosen esittelemä kansalaisyhteiskunnan ammatillistuminen on tuonut mukanaan aivan uudenlaisia ”osaamisvaatimuksia.” Usein kuuleekin innokkaiden kansalaistoimijoiden kokemuksia siitä, miten he eivät ”kelpaa” edes vapaaehtoisiksi. Konsulttidemokratian trendit ovat nostaneet pirstaloituneen asiantuntijatiedon yhteiskunnallisen päätöksenteon ytimeen. Oletettavasti eri hallinnonalojen ”osaamiskartassakin” näkyy yhä selkeämmin sisällöistä riippumaton toimeksianto- ja tilausosaaminen. Rosavallonin esille nostama valpas kansalaisasenne vaatii toteutuakseen kompetenssia ja motivaatiota tarkkailla päättäjien toimintaa. Onko muuttuva demokratia luomassa uusia jakoja kansalaisten kesken? Kun jokainen on ”jossain määrin ainutlaatuinen”, tuleeko osallistumisesta myös oman ainutlaatuisuuden ajamista? Miten käy kansalaisille, jotka eivät ehdi, osaa tai jaksaa osallistua ja olla valppain? Entä niille kansalaisille, jotka eivät osaa tai pysty käyttämään internetiä? Kuuluuko edes kompetenttien ja koulutettujen ääni tilanteessa, jossa perheen vanhemmat tekevät pitkälle vapaa-aikaan venyviä työpäiviä, ja osallistuminen tyttären jalkapalloturnauksen makkaranmyyntiin mahtuu juuri ja juuri käytettävissä olevan ajan puitteisiin?

Uudet demokratiakäsitykset korostavat kansalaisten moninaisten äänten kuulemista ja kuulumista päätöksenteossa. Voidaan kuitenkin gramscilaisittan kysyä ollaanko nykytilanteessa ajautumassa siihen, että kansalaisten äänet ovat hajallaan, spontaaneja ja välilttömään kokemukseen perustuvia, vailla koherenssia, ja että niitä tämän vuoksi on vaikea kuulla ja hyödyntää päätöksenteossa? (Gramsci 1971, 198-199). Miten uudessa demokratiassa muodostuu se ”ääni”, joka voidaan huomioida? Koherenttiuden puutteessa ääni voi kadota, jäädä fragmentaariseksi ja marginaaliin. Yksilöllisen ainutlaatuisuuden kulttuurissa yhteiseen kuulumiseen ja solidaarisuuteen - kiinnittyy se sitten luokkaan, asemaan, puolueeseen, asuinpaikkaan tai elämäntilanteeseen - perustuvat äänet saattavat jäädä muodostumatta. Tämä puolestaan mahdollistaa tiettyjen, yhtenäisempien näkemysten valta-aseman ja oikeutetun käytön päätöksenteon perustana Lopuksi voikin poleemi-

sesti kysyä, onko uudelle osallistumiselle tyypillistä se, että ne äänet kuuluvat, jotka ovat kovaäänisimpiä, ja jotka osaavat käyttää hyväkseen uusien teknologioiden mahdollisuuksia. Vaihtoehtoisesti: voiko olla niin, että kovaäänisyys vetää kansalaisten huomion ja osallistumisresurssit keskusteluihin, joilla ei ole oikeasti suurta merkitystä, ja samaan aikaan päätökset tehdään toisaalla, vähemmän äänen saattamana?

Toivomme, että keskustelu osallistumisesta ja osallistamisesta jatkuu suomalaisessa tutkimuksessa. Jyväskylän yliopistossa on juuri alkanut valtio-opin professori Marja Keräsen johtama Suomen Akatemian rahoittama *Superdemokratia*-hanke, joka pureutuu uuden demokratian ja osallistamispuheen teoreettiseen ja empiiriseen analyysiin. Tutkimuksen tuloksista saamme toivottavasti lukea myös Kansalaisyhteiskunta -lehden sivuilta. Vuoden 2014 ensimmäinen numero on kansalaisuudeksi kasvamisen uusia haasteita käsittelevä teemanumero. Osallistuthan lehden tekemiseen, kompetentisti, tarpeeksi koherentisti ja tarvittavan kovaäänisesti?

Kirjallisuus

- Chambers, Robert (1983). *Rural development. Putting the Last First*. Malaysia: Longman.
- Cooke, Bill & Uma Kothari (toim). (2001). *Participation: the New Tyranny?* Lontoo: Zed Books.
- Gaventa, John (2004). Towards participatory governance: assessing the transformative possibilities. Teoksessa: Samuel Hickey & Gilles Mohan (toim). *Participation: from Tyranny to Transformation?* Lontoo: Zed Books, 25–41.
- Gramsci, Antonio (1971). *Selections from the Prison Notebooks*. Toimittaneet ja kääntäneet Quintin Hoare ja Geoffrey Nowell Smith. Lontoo: Lawrence and Wishart.
- Robins, Steven & Andrea Cornwall & Bettina von Lieres (2008). Rethinking 'Citizenship' in the Postcolony. *Third World Quarterly*, 29 (6), 1069–1086.

Kirjoittajakutsu

kansalaisuuskasvatuksen teemanumeroon 2014

Lehden numeron 1/2014 teemana on
kansalaisuuskasvatus ja kansalaisuuteen kasvaminen

Moninaistuvassa, globalisoituvassa ja monikulttuuristuvassa maailmassa kansalaisuuden käsite ja siihen liittyen kansalaiseksi kasvaminen ovat muutoksen kourissa. ”Kansalaisuus” ylittää perinteiset valtion ja laillisuuteen liittyvät määritelmät. Vuoden 2014 teemanumerossa pohditaan, millaista on kansalaiseksi kasvaminen ja kansalaisuuskasvatus muuttuvassa maailmassa. Miten moninaistuvat kansalaisuuskäsitteet, esimerkiksi kuluttajakansalaisuus, kulttuurikansalaisuus tai ympäristökansalaisuus vaikuttavat kansalaisuudeksi kasvamisen prosesseihin ja niiden tukemiseen? Millaista ”kansalaiskompetenssia” vaativat yhä monimutkaisemmaksi käyvät globaalit taloudelliset, ympäristölliset ja poliittiset haasteet? Toivomme kirjoituksia kansalaisuuskäsitteen, kansalaisosallistumisen ja osallisuuden teemoista, joita tarkastellaan kasvatuksen, muutoksen tai oppimisen näkökulmista. Kirjoitukset voivat olla sekä teoreettisia että empiiriseen tutkimukseen perustuvia. Kirjoittajia kutsutaan mahdollisuuksien mukaan osallistumaan Aikuiskasvatustieteen tutkijatapaamisen teemaryhmään, jossa voi esitellä kirjoitusten ensimmäisiä versioita. Abstraktit ja artikkelit lähetetään Kansalaisyhteiskunta -lehden sähköpostiosoitteeseen: kansalaisyhteiskunta@gmail.com

Aikataulu:

*Abstraktit 31.11.2013

*Toimittajien kommentit 15.12.2013

*Mahdollinen osallistuminen Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisen teemaryhmään ”Kansalaisuuteen kasvaminen pluralisoituvassa ja globalisoituvassa maailmassa” Turussa 6.-7.2.2014

(ks. <http://www.aikuiskasvatustutkimusseura.fi/aikuiskasvatuksen-tutkijatapaami2/>)

*Lopulliset artikkelit toimittajille 1.3. 2014

*Arviointi 1.3.-1.5.2014

*Korjatut artikkelit toimittajille 1.8.2014

*Julkaisu 10/2014